ОБУЧИТЕЛНА ПРОГРАМА

„ДЕЦА В КОНФЛИКТ СЪС ЗАКОНА. ЗАВИСИМОСТИ. ПРЕВЕНЦИЯ И СПРАВЯНЕ СЪС ЗАВИСИМОСТИ. МЕТОДИКА ЗА НАЛАГАНЕ НА САНКЦИИ“

I. АНОТАЦИЯ НА ПРОГРАМАТА

Настоящата обучителна програма е разработена в отговор на нарастващата необходимост от **повишаване на професионалната компетентност на педагогическите специалисти** по отношение на работата с деца и ученици в риск, деца с девиантно, асоциално или противообществено поведение, както и ученици, проявяващи признаци на различни форми на зависимости и рисково поведение. Програмата предоставя цялостен подход към работата с деца в конфликт със закона и тези с различни зависимости. Обучаемите ще овладеят знания за причините за проблемното поведение, правната рамка, психологическите аспекти и ефективни методики за превенция, интервенция и налагане на санкции.

Програмата е насочена към изграждане на **интегриран професионален подход**, който обединява:

- **превенция**
- **ранно разпознаване**
- **педагогическа и психологическа реакция**
- **работа със семейството**
- **междуинституционално взаимодействие**
- **прилагане на законосъобразни и възпитателно ориентирани мерки**

В условията на съвременното училище все по-често се наблюдават прояви на:

- агресивно и рисково поведение
- ранно въвличане в противообществени прояви
- употреба на психоактивни вещества
- екранна зависимост и киберрискове
- хазартно и онлайн хазартно поведение
- никотинова, алкохолна и други поведенчески зависимости
- отслабен самоконтрол, дефицити в саморегулацията и емоционалната устойчивост

В този контекст училището има ключова роля не само като институция за обучение, но и като **пространство за ранна превенция, подкрепа, социализация и възстановяване на детето**.

Програмата поставя особен акцент върху:

- **разбирането на причините зад проблемното поведение**
- **идентифицирането на рисковите и защитните фактори**
- **прилагането на навременни и ефективни превантивни мерки**
- **използването на ресурси като мотивация, личен пример, спорт, изкуства, занимания по интереси и позитивна училищна среда**
- **работата с родители**
- **законосъобразното и педагогически обосновано прилагане на санкции**

Програмата е структурирана в **три модула**, които осигуряват логическа и практическа последователност – от **разбирането на детето в риск**, през **работата със зависимостите и превенцията**, до **реакцията, санкциите, възстановителния подход и междуинституционалното взаимодействие**.

Тя е разработена така, че да осигури не само **теоретична рамка**, но и **конкретни практически инструменти**, приложими в ежедневната работа на:

- учители

- класни ръководители
- педагогически съветници
- психолози
- ресурсни учители
- заместник-директори
- директори
- други специалисти в образователната система

II. НАИМЕНОВАНИЕ НА ПРОГРАМАТА

„Деца в конфликт със закона. Зависимости. Превенция и справяне със зависимости. Методика за налагане на санкции“

III. ЦЕЛЕВА ГРУПА

Програмата е предназначена за:

- педагогически специалисти в системата на предучилищното и училищното образование
- учители
- класни ръководители
- педагогически съветници
- психолози
- заместник-директори
- директори
- ресурсни учители
- възпитатели
- специалисти, работещи в подкрепяща училищна среда
- екипи за личностно развитие
- членове на училищни комисии и екипи за работа с деца в риск

IV. ОБЩА ЦЕЛ НА ПРОГРАМАТА

Да развие у обучаемите **професионални знания, практически умения и приложими компетентности** за:

- разпознаване на рисково, девиантно и зависимо поведение при деца и ученици
- превенция на противообществени прояви и зависимости
- работа с деца в конфликт със закона
- работа с родители и семейства
- прилагане на педагогически, психологически и възстановителни подходи
- законосъобразно и педагогически целесъобразно използване на санкции и възпитателни мерки
- координиране на училищната реакция и междуинституционалното взаимодействие

V. СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ НА ПРОГРАМАТА

След завършване на обучението участниците следва да могат да:

1. **разпознават** ранни прояви на рисково, асоциално, девиантно и зависимо поведение;
2. **анализират** причините и факторите, водещи до поведенчески и социални отклонения;
3. **разграничават** видовете зависимости и рисково поведение в детско-юношеска възраст;
4. **прилагат** ефективни превантивни стратегии в училищна среда;
5. **използват** ресурси като мотивация, личен пример, спорт, изкуства, занимания по интереси и подкрепяща училищна среда;
6. **работят професионално с родители** и семейства в трудни случаи;
7. **разработват планове за подкрепа и реакция** при конкретни ученически случаи;

8. **прилагат законосъобразно** мерки за въздействие, санкции и възстановителни подходи;
9. **осъществяват междуинституционално взаимодействие** при случаи на деца в риск и деца в конфликт със закона;
10. **изграждат училищна политика** за ранна превенция, подкрепа и справяне с рисково поведение.

VI. ЗАДАЧИ НА ПРОГРАМАТА

Програмата си поставя следните основни задачи:

- да представи актуална теоретична рамка по темата;
- да осигури нормативна и институционална ориентация;
- да изгради практическа готовност за работа по случаи;
- да подпомогне формирането на училищни механизми за превенция;
- да предостави модели за ранно разпознаване и реакция;
- да развие умения за анализ на случаи, комуникация и интервенция;
- да предложи приложими модели за работа с родители;
- да формира умения за балансиране между подкрепа, възпитателни мерки и санкции;
- да подпомогне изграждането на позитивна, защитена и превантивна училищна среда.

VII. ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ ОТ ОБУЧЕНИЕТО

В резултат от обучението участниците ще:

- повишат компетентността си за работа с деца в риск;
- придобият увереност в реакцията при сложни поведенчески случаи;
- разширят уменията си за ранно разпознаване на зависимости;
- усвоят конкретни методи за превенция и подкрепа;
- усъвършенстват уменията си за работа с родители;
- придобият инструменти за разработване на училищни правила, процедури и планове за реакция;
- подобрят способността си за професионално, етично и законосъобразно действие.

VIII. ПРОДЪЛЖИТЕЛНОСТ НА ОБУЧЕНИЕТО

Обща продължителност: 16 академични часа

Препоръчителен вариант за защита и прилагане:

- **16 академични часа**
  или
- **1 квалификационен кредит**, ако програмата се структурира и администрира съобразно вътрешните правила на обучаващата организация и приложимия ред за квалификационни дейности.

IX. ФОРМА НА ОБУЧЕНИЕ

Обучението може да бъде реализирано в:

- **присъствена форма**
- **онлайн синхронна форма**
- **смесена форма**

X. СЪОТНОШЕНИЕ МЕЖДУ ТЕОРЕТИЧНА И ПРАКТИЧЕСКА ПОДГОТОВКА

Препоръчително съотношение:

- **40 % теория**
- **60 % практика**

Това съотношение е особено подходящо за програма с приложен характер, тъй като темата изисква не само знания, но и **реална професионална готовност за действие в училищна среда**.

Теоретичната част включва:

- понятия
- подходи
- нормативна рамка
- психолого-педагогически основи
- модели за превенция и реакция

Практическата част включва:

- анализ на казуси
- ролеви ситуации
- моделиране на разговори
- разработване на планове за реакция
- работа по сценарии
- групови дискусии
- упражнения за оценка на риск и избор на подход

XI. МЕТОДИ НА ОБУЧЕНИЕ

Обучението е организирано чрез съчетание от **интерактивни, практико-приложни и рефлексивни методи**.

Използвани методи:

- лекция с дискусионни елементи
- интерактивно представяне
- проблемно-ориентирано обучение
- казусен метод
- анализ на реални и симулирани ситуации
- работа в малки групи
- ролеви игри
- мозъчна атака
- фасилитирана професионална дискусия
- саморефлексия и професионална рефлексия
- разработване на училищни решения
- моделиране на разговор с ученик / родител
- разработване на план за превенция / реакция / подкрепа

XII. ФОРМИ НА ОРГАНИЗАЦИЯ НА ОБУЧЕНИЕТО

- фронтална работа
- групова работа
- индивидуална работа
- работа по казуси
- практическо упражнение
- дискусионни панели
- симулационни упражнения

XIII. КОМПЕТЕНТНОСТИ, КОИТО ЩЕ ПРИДОБИЯТ ОБУЧАЕМИТЕ

След приключване на програмата обучаемите ще придобият и/или усъвършенстват следните компетентности:

1. Професионално-педагогически компетентности

- разпознаване на рисково поведение
- анализ на ученическо поведение в контекст
- избор на подходяща педагогическа реакция
- изграждане на превантивна училищна среда

2. Психолого-педагогически компетентности

- идентифициране на ранни признаци на зависимости
- разбиране на мотивацията зад проблемното поведение
- прилагане на подходи за подкрепа и саморегулация

- работа с емоционални и поведенчески кризи

3. Комуникативни компетентности

- водене на труден разговор с ученик
- водене на разговор с родител в кризисна ситуация
- деескалация на напрежение
- ненасилствена и професионална комуникация

4. Превантивни компетентности

- планиране и реализиране на превантивни мерки
- използване на защитни фактори в училищна среда
- интегриране на спорт, изкуства, мотивация и занимания по интереси като превенция
- изграждане на устойчиви училищни практики

5. Правно-нормативни компетентности

- ориентация в приложимото национално и международно законодателство
- законосъобразно прилагане на санкции и мерки
- разграничаване между педагогическа, дисциплинарна и институционална реакция
- познаване на процедурите за междуинституционално взаимодействие

6. Практико-приложни компетентности

- работа по случай
- оценка на риск
- изготвяне на план за действие
- проследяване на случай
- координация между училище, родители и външни институции

XIV. СЪДЪРЖАТЕЛНА СТРУКТУРА НА ПРОГРАМАТА

ПРОГРАМАТА Е СТРУКТУРИРАНА В 3 НЕЗАВИСИМИ МОДУЛА

МОДУЛ 1

ДЕЦА В КОНФЛИКТ СЪС ЗАКОНА. РИСКОВО И ПРОТИВООБЩЕСТВЕНО ПОВЕДЕНИЕ. РОЛЯТА НА УЧИЛИЩЕТО И СЕМЕЙСТВОТО

Продължителност: 5 академични часа

Резюме на модула

Първият модул поставя основата на програмата, като разглежда детето в риск и детето в конфликт със закона в контекста на училищната среда, семейството и социалната система. Акцентът е върху разбирането на причините, механизмите и факторите, които водят до противообществени прояви, девиантно поведение, нарушаване на правила, агресия, бягства, кражби, увреждане на имущество и други рискови поведения.

Модулът представя **психолого-педагогическите основания** на проблемното поведение и подпомага участниците да преминат от наказателно-реактивен към **разбиращ, превантивен и професионално структуриран подход**.

Особено внимание се отделя на:

- ранните сигнали;
- рисковите и защитните фактори;
- влиянието на семейната среда;
- ролята на връстниците;
- училищния климат;
- работата с родителите;
- взаимодействието с институциите.

В рамките на модула се разглеждат и основни елементи от **националната и международната нормативна рамка**, свързана с правата на детето, закрилата, отговорността и работата по случаи с деца в риск и деца в конфликт със закона.

Цели на модул 1

- Да формира разбиране за същността на противообщественото и рисково поведение при деца и ученици;
- Да изгради умения за ранно разпознаване на поведенчески и социални рискове;
- Да подпомогне професионалната ориентация в работата с деца в конфликт със закона;
- Да развие капацитет за работа с родители и междуинституционално взаимодействие.

Задачи на модул 1

- анализ на причините и факторите за рисково поведение;
- идентифициране на ранни сигнали;
- разглеждане на типични ученически случаи;
- формиране на адекватни училищни реакции;
- запознаване с приложимата нормативна рамка;
- изграждане на подход за работа с родители и институции.

Основни тематични ядра в модул 1

- понятие за дете в риск и дете в конфликт със закона;
- противообществени прояви в училищна възраст;
- агресия, насилие, бягства, кражби, вандализъм, групово рисково поведение;
- психосоциални причини за проблемно поведение;
- рискови и защитни фактори;
- ранно разпознаване;
- работа с родители;
- училищни механизми за реакция;
- междуинституционално взаимодействие;
- приложимо национално и международно законодателство.

Практически акценти в модул 1

- анализ на казуси;
- упражнение за разпознаване на рискови сигнали;
- работа по карта на факторите;
- симулация на разговор с родител;
- разработване на първичен училищен план за реакция.

МОДУЛ 2

ЗАВИСИМОСТИ ПРИ ДЕЦА И УЧЕНИЦИ. РАННО РАЗПОЗНАВАНЕ, ПРЕВЕНЦИЯ И ПЪРВИ СТЪПКИ ЗА РЕАКЦИЯ

Продължителност: 6 академични часа

Резюме на модула

Вторият модул е фокусиран върху една от най-актуалните и чувствителни теми в училищната практика – **зависимостите и рисковите привързаности в детско-юношеска възраст**.

Модулът разглежда както класическите зависимости, така и съвременните поведенчески и дигитални форми, като:

- нарко- и психоактивни вещества;
- екранна зависимост;
- киберопасности;
- хазарт и онлайн хазарт;
- никотин, цигари и вейпинг;
- алкохол;
- енергийни напитки;
- социална зависимост и зависимост от одобрение;

- други ранни поведенчески зависимости.

Основната линия на модула е, че зависимостта не се разглежда единствено като „лош избор“ или „нарушение“, а като **сигнал за дефицит, уязвимост, натиск, липса на саморегулация или неуспешен опит за справяне**.

В модула се акцентира върху:

- ранните признаци;
- рисковите фактори;
- сигналите, които виждат родители и училище;
- първите стъпки за реакция;
- грешките, които влошават ситуацията;
- училищните и семейните стратегии за подкрепа.

Особено място е отделено на **превенцията чрез защитни фактори**, като:

- мотивация;
- личен пример;
- принадлежност;
- спорт;
- изкуства;
- занимания по интереси;
- позитивни ролеви модели;
- участие и ангажираност в училищния живот.

Цели на модул 2

- Да изгради компетентност за ранно разпознаване на различни форми на зависимости;
- Да подпомогне участниците в избора на адекватна първична реакция;
- Да развие умения за училищна и семейна превенция;
- Да предостави приложими модели за подкрепа и работа по случай.

Задачи на модул 2

- разграничаване на видовете зависимости;
- анализ на причините и ранните индикатори;
- работа по алгоритми за първична реакция;
- изясняване на ролята на родителя и училището;
- моделиране на превантивни училищни дейности;
- изграждане на стратегия за ранна подкрепа.

Основни тематични ядра в модул 2

- зависимости в детско-юношеска възраст – същност и особености;
- нарко- и психоактивни вещества;
- екранна зависимост и киберрискове;
- хазарт и онлайн хазарт;
- никотинова и алкохолна употреба;
- ранни поведенчески зависимости;
- признаци и индикатори;
- първи родителски стъпки;
- първи училищни стъпки;
- грешки в реакцията;
- превенция и защита.

Практически акценти в модул 2

- разпознаване на ранни сигнали по казуси;
- анализ на поведенчески профили;
- упражнение „Какво вижда родителят / какво вижда училището“;
- разработване на първичен план за реакция;

- моделиране на превантивни училищни мерки;
- работа по сценарии за разговор с ученик и родител.

МОДУЛ 3

ПРЕВЕНЦИЯ, ПОДКРЕПА, ВЪЗСТАНОВИТЕЛЕН ПОДХОД И МЕТОДИКА ЗА НАЛАГАНЕ НА САНКЦИИ

Продължителност: 5 академични часа

Резюме на модула

Третият модул извежда практическата и управленската логика на училищната реакция: **какво прави училището преди, по време и след проблемно поведение**, така че да съчетае:

- подкрепа
- ясни граници
- възпитателен подход
- законосъобразност
- последователност
- защита на общността

Модулът поставя силен акцент върху това, че санкцията не трябва да бъде първи и единствен инструмент, а част от **по-широка педагогическа и възстановителна рамка**. В центъра са поставени:

- превенцията преди санкция;
- възстановяването на поведението;
- отговорността без унижение;
- училищната политика;
- ролята на педагогическия екип;
- правилното документиране;
- процедурната законосъобразност;
- работата по конкретен случай;
- координацията с родители и институции.

Особено внимание се отделя на:

- мотивацията;
- личния пример;
- отношенията;
- позитивната дисциплина;
- заниманията по интереси;
- спорта;
- изкуствата;
- ученическото участие;
- възстановителните практики;
- изграждането на вътрешноучилищни механизми за ранна подкрепа.

Цели на модул 3

- Да изгради професионален подход за превенция и интервенция преди налагане на санкция;
- Да формира умения за законосъобразно и педагогически целесъобразно прилагане на санкции;
- Да подпомогне изграждането на училищни механизми за реакция и възстановяване;
- Да развие умения за работа по случаи и училищни политики.

Задачи на модул 3

- разграничаване на подкрепящи, възпитателни и санкционни мерки;
- анализ на мястото на санкцията в училищната практика;

- разработване на превантивни механизми;
- упражняване на възстановителни и деескалиращи подходи;
- формиране на практически алгоритъм за училищна реакция;
- усъвършенстване на работата с родители и институции.

Основни тематични ядра в модул 3

- превенция преди санкция;
- защитни фактори в училищната среда;
- мотивация, личен пример, принадлежност и отношения;
- занимания по интереси, спорт, изкуства и ученическо участие;
- възстановителен подход;
- позитивна дисциплина;
- педагогически мерки и санкции;
- принципи и методика за налагане на санкции;
- документация и процедури;
- работа с родители;
- училищен алгоритъм за реакция.

Практически акценти в модул 3

- казуси за избор на подход;
- симулация „Подкрепа или санкция?“;
- упражнение за разработване на училищен алгоритъм;
- моделиране на труден разговор;
- разработване на училищна превантивна рамка;
- примерен план за възстановителна интервенция.

XV. НОРМАТИВНА И ИНСТИТУЦИОНАЛНА ОБОСНОВКА НА ПРОГРАМАТА

Програмата е съобразена с:

Национална нормативна рамка

- **Закон за предучилищното и училищното образование**
- **Закон за закрила на детето**
- **Закон за борба срещу противообществените прояви на малолетните и непълнолетните**
- **Наказателен кодекс** (в приложимите към непълнолетни и малолетни аспекти)
- **Наказателно-процесуален кодекс** (в частта относно статута на непълнолетните и защита на детето)
- **Семеен кодекс** (в частта за родителските отговорности и грижа)
- **Закон за здравето** (в относимите аспекти)
- **Закон за закрила при домашно насилие** (ако е приложимо към работа по случаи)
- **Наредба за приобщаващото образование**
- **Наредба за статута и професионалното развитие на учителите, директорите и другите педагогически специалисти**
- вътрешноучилищни правилници и механизми за подкрепа и дисциплина

Международна рамка

- **Конвенция на ООН за правата на детето**
- **Насоки на ООН за превенция на детската престъпност**
- **Стандарти за работа с деца в риск и деца в конфликт със закона**
- принципи на детското правосъдие и защита на най-добрия интерес на детето
- принципи на възстановителния подход и недискриминационната практика

XVI. ПРИНЦИПИ, ВЪРХУ КОИТО Е ИЗГРАДЕНА ПРОГРАМАТА

Програмата стъпва върху следните професионални и педагогически принципи:

- **най-добър интерес на детето**

- **ранна превенция**
- **подкрепа преди ескалация**
- **разбиране на причините зад поведението**
- **баланс между права, отговорности и граници**
- **законосъобразност**
- **индивидуален подход**
- **междуинституционално взаимодействие**
- **работа със семейството**
- **възстановяване, а не само наказване**
- **позитивна и приобщаваща училищна среда**

XVII. ОЦЕНЯВАНЕ НА РЕЗУЛТАТИТЕ ОТ ОБУЧЕНИЕТО

Механизъм за проследяване на обучителния ефект.

Препоръчителни форми за оценяване:

- входяща и изходяща самооценка;
- участие в дискусии и практически задачи;
- анализ на казус;
- разработване на кратък училищен план / алгоритъм / интервенция;
- рефлексивен лист;
- групова презентация или мини проект;
- обратна връзка за приложимостта на наученото.

XVIII. ФОРМИ ЗА УДОСТОВЕРЯВАНЕ НА УЧАСТИЕТО

След успешно участие в обучението обучаемите могат да получат:

- **удостоверение / сертификат за участие** или
- документ по вътрешния ред на обучаващата институция

XIX. ПРАКТИЧЕСКА ПРИЛОЖИМОСТ НА ПРОГРАМАТА

Програмата има висока степен на приложимост, тъй като дава на участниците:

- реални инструменти за работа в училищна среда;
- модели за ранна превенция;
- алгоритми за реакция при конкретни случаи;
- подходи за работа с родители;
- рамка за училищна политика и екипно действие;
- професионална опора при трудни педагогически и дисциплинарни ситуации.

Тя може да бъде използвана като:

- квалификационен курс;
- вътрешноучилищно обучение;
- обучение на педагогически екип;
- част от стратегия за превенция на отпадането, агресията и рисковото поведение;
- част от училищен план за подкрепяща среда.

XX. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Обучителната програма **„Деца в конфликт със закона. Зависимости. Превенция и справяне със зависимости. Методика за налагане на санкции“** отговаря на реални и нарастващи потребности на образователната система и предлага **структуриран, професионално издържан и приложим модел** за работа с едни от най-сложните предизвикателства в училищната практика.

Програмата не разглежда проблемното поведение само като нарушение, а като **сигнал за нужда от навременна превенция, професионална подкрепа, ясни граници, партньорство със семейството и добре организирана училищна реакция**.

Програмата съчетава:

- **психолого-педагогическа дълбочина**

- **нормативна издържаност**
- **висока практическа приложимост**
- **ясна методическа логика**
- **готовност за реално използване в образователна среда**

1. Учебно съдържание по часове

2. Индикатори за придобити компетентности

3. Библиография / нормативни и методически източници)

XXI. ЗАВЪРШВАНЕ НА ОБУЧЕНИЕТО. ОЦЕНКА НА ЕФЕКТИВНОСТТА И ОБРАТНА ВРЪЗКА ОТ УЧАСТНИЦИТЕ

1. Логика на финализиране на обучението

Обучението по програмата завършва не само с обобщение на съдържанието, но и със **структурирано професионално приключване**, което позволява:

- да се проследи степента на усвояване на знанията;
- да се оцени практическата приложимост на обучението;
- да се събере обратна връзка от участниците;
- да се стимулира професионална рефлексия;
- да се очертаят възможности за пренасяне на наученото в реалната училищна практика;
- да се оцени качеството и полезността на самата обучителна програма.

Финалният етап има както **оценъчна**, така и **развиваща** функция.

2. Цели на заключителния етап на обучението

Заключителната част на обучението има за цел:

1. да установи доколко участниците са усвоили основните знания и практически насоки;
2. да проследи в каква степен обучаемите се чувстват по-уверени за работа по темата;
3. да събере професионална обратна връзка относно съдържанието, методите и полезността на обучението;
4. да подпомогне осмислянето и личната професионална рефлексия;
5. да стимулира участниците да формулират конкретни идеи за приложение в училищната практика.

3. Форми за завършване на обучението

Препоръчително е обучението да завършва чрез **комбиниран модел**, включващ:

- **финална практическа задача**
- **рефлексивно обобщение**
- **писмена обратна връзка**
- **оценка на удовлетвореността и приложимостта**
- **формулиране на личен/екипен ангажимент за приложение**

Този модел е най-подходящ за квалификационни програми, тъй като не измерва само „знание“, а и **готовност за професионално прилагане**.

4. Препоръчителни компоненти на финала

4.1. Финална практическа задача

В края на обучението участниците изпълняват кратка практическа задача, чрез която демонстрират способност да прилагат наученото.

Възможни варианти:

- анализ на кратък казус;
- разработване на план за реакция при конкретен ученически случай;
- предложение за училищна превантивна мярка;
- кратък модел за разговор с ученик или родител;
- алгоритъм за действие при риск от зависимост или противообществена проява.

Цел на практическата задача:

- да покаже степента на разбиране;
- да провери приложимостта на знанията;
- да активира преноса към реалната практика.

4.2. Финален рефлексивен кръг / професионално обобщение

Обучението следва да приключи с фасилитиран разговор или структурирана рефлексия.

Примерни въпроси за финален рефлексивен кръг:

- Кое беше най-полезното за мен в това обучение?
- Коя тема разпознавам като най-актуална за моята практика?
- Кое ще мога да приложа веднага?
- Коя тема ми показа, че имам нужда от още увереност?
- Какво бих променил/а в моята работа след това обучение?

Тази част е изключително ценна, защото подпомага:

- професионалното осмисляне;
- личната ангажираност;
- превръщането на обучението в реална практика.

4.3. Писмена обратна връзка от участниците

Писмената обратна връзка е задължителен елемент за:

- доказване на ефективност;
- последващ анализ;
- институционална отчетност;
- подобряване на програмата.

Тя може да бъде събрана чрез:

- анкетна карта;
- електронен формуляр;
- кратък оценъчен лист;
- комбинирана самооценка и обратна връзка.

5. Основни направления на обратната връзка

За да бъде професионално издържана, обратната връзка следва да обхваща **няколко равнища**:

5.1. Оценка на съдържанието

Участниците дават мнение относно:

- актуалност на темата;
- полезност на включените модули;
- яснота и логика на съдържанието;
- баланс между теория и практика.

5.2. Оценка на практическата приложимост

Участниците споделят:

- дали могат да приложат наученото;
- кои теми са най-полезни за ежедневната им работа;
- кои инструменти ще използват реално.

5.3. Оценка на методите на обучение

Проследява се:

- доколко методите са били интерактивни;
- дали казусите, упражненията и дискусиите са били полезни;
- дали обучението е ангажирало участниците активно.

5.4. Самооценка на професионалния напредък

Участниците оценяват:

- дали се чувстват по-уверени;
- дали са придобили нови знания;

- дали са развили нови умения за реакция.

5.5. Препоръки за подобрение

Участниците могат да посочат:

- какво още би било полезно;
- кои теми да се разширят;
- какви допълнителни обучения са нужни.

6. Препоръчителен модел за финална анкетна карта

По-долу ти давам готов **официален формат**, който можеш да включиш директно в програмата.

ПРИЛОЖЕНИЕ: АНКЕТНА КАРТА ЗА ОБРАТНА ВРЪЗКА ОТ УЧАСТНИЦИТЕ

Обучителна програма:

„Деца в конфликт със закона. Зависимости. Превенция и справяне със зависимости. Методика за налагане на санкции“

Моля, оценете обучението по следната скала:

1 – в много ниска степен
2 – в ниска степен
3 – в средна степен
4 – в голяма степен
5 – в много голяма степен

I. Оценка на съдържанието

1. Темата на обучението беше актуална за моята професионална практика. ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5
2. Съдържанието на обучението беше ясно, логично и добре структурирано. ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5
3. Включените модули отговаряха на реални потребности от практиката. ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5
4. Балансът между теория и практика беше подходящ. ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5

II. Оценка на приложимостта

5. Придобитите знания ще бъдат полезни в моята ежедневна работа. ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5
6. След обучението се чувствам по-уверен/а в разпознаването на рисково и зависимо поведение. ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5
7. След обучението се чувствам по-подготвен/а за реакция при случаи на ученици в риск. ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5
8. Получих практически идеи и инструменти, които мога да приложа в училище. ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5

III. Оценка на методите на обучение

9. Използваните методи на обучение бяха интерактивни и ангажиращи. ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5
10. Казусите, упражненията и дискусиите бяха полезни. ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5
11. Практическите дейности подпомогнаха разбирането и осмислянето на темите. ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5

IV. Обща оценка

12. Като цяло оценявам обучението като полезно и професионално значимо. ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5
13. Бих препоръчал/а това обучение на колеги. ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5

Обучители:
Д-р Лилия Стоянова – 0878418355, lilysto@abv.bg
Д-р Камелия Шуманова – 0878304768, shumanova7su@abv.bg